

Försvarsutskottets betänkande

1983/84: 7

om utgiftsbegränsande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1983/84: 40)

I betänkandet behandlas proposition 1983/84: 40 bilaga 2 samt motionerna 1983/84: 86 (yrkande 4) och 143.

1 Begränsning av automatiska utgiftsökningar

I proposition 1983/84: 40 bilaga 2 (s. 1–2 och 5) har regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Anders Thunborg – föreslagit riksdagen att godkänna den inriktning som föredragande statsrådet har förordat i fråga om begränsning av de automatiska ökningarna av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret under år 1984.

Motionen

1983/84: 86 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) såvitt gäller yrkande 4 i denna del att riksdagen avslår regeringens förslag.

Utskottet

Försvarsministern framhåller särskilt betydelsen för stabiliteten i försvarsplaneringen och i statsmakternas långsiktiga försvarsbeslut att utnyttja ett i sin tillämpning och till sina verkningar förutsägbart system för priskompensation av försvarsutgifterna. Under normala förhållanden bör därför enligt hans mening inte göras förändringar i prisregleringssystemets principiella uppbyggnad under löpande försvarsbeslutsperiod. Mot bakgrund också av att det är viktigt att bryta de inflationsförväntningar som kan finnas inbyggda i svensk ekonomi inom en rad verksamhetsområden är försvarsministern beredd att för år 1984 förorda att priskompensationen av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret begränsas till högst den förutsatta inflationsnivån, dvs. till 4%.

Automatikbegränsningen av försvarsutgifterna under år 1984 avses utformas så att den bara berör omräkningen av utgiftsramarna från planeringsprisläget till det prisläge som råder när verksamheten genomförs.

Om försvarsprisindex (FPI) under år 1984 ökar mer än 4% begränsas uppräkningsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret utom skyddsrum jämfört med den uppräkningsram som blivit följden av det ordinarie systemet. Enligt vad utskottet har inhämtat blir begränsningen

för det militära försvaret 60 milj. kr. om FPI under år 1984 ökar med 6% och 200 milj. kr. om FPI ökar med 8%. För skyddsrumsutgifterna föreslås för år 1984 en motsvarande begränsning av priskompensationen till en utveckling av nettoprisindex med högst 4%.

I partimotion 1983/84: 86 (fp) konstateras att försvarsekonomi är ytterligt pressad och att innehållet i 1982 års försvarsbeslut ser ut att vara hotat på flera avsnitt. Det nya priskompensationssystemet gav inte den säkerhet man hade räknat med. Den föreslagna begränsningen av priskompensationen kan enligt folkpartiet visa sig vara ett mycket allvarligt slag för hela tanken på rationell planering inom försvarsområdet. Motionärerna befarar panikåtgärder om priskompensationen inte täcker kostnadsökningarna. Att priskompensationssystemet måste få verka fullt ut hävdas också i motiveringarna till partimotion 1983/84: 91 (m). Där uttalas att moderata samlingspartiet inte kan godta att inflationen får avgöra vår försvarsstyrka.

Utskottet fäster stor vikt vid att statens inflationsbekämpande åtgärder blir framgångsrika. Tillståndet i samhällsekonomi och statsfinanser har väsentlig betydelse för vår säkerhetspolitik och försvarsförmåga. Det är därför naturligt att även försvarssektorn bidrar till att bekämpa de automatiska utgiftsökningarna på statsbudgeten.

Liksom försvarsministern och motionärerna anser utskottet att stabiliteten i försvarsplaneringen är mycket betydelsefull. Den utformning av automatikbegränsningen av försvarsutgifterna under år 1984 som regeringen föreslår har tagit hänsyn till detta. Utskottet – som räknar med att inflationen under år 1984 inte kommer att överstiga 4% – tillstyrker en begränsning med föreslagen utformning. Yrkande 4 i motion 1983/84: 86 (fp) bör avslås i denna del.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 40 och med avslag på motion 1983/84: 86, yrkande 4 i denna del, godkänner den inriktning som föredragande statsrådet har förordat i fråga om begränsning av de automatiska ökningarna av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret under år 1984.

2 Utgiftsbegränsande åtgärder

Regeringen har (prop. 1983/84: 40 bil. 2 s. 2–5) föreslagit riksdagen att godkänna de utgiftsbegränsande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde som föredragande statsrådet har föreslagit.

Motioner

1983/84: 86 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) såvitt gäller yrkande 4 i denna del att riksdagen avslår regeringens förslag.

1983/84:143 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen med ändring av proposition 40 uttalar att del av kostnaderna för JAS-projektet för 1984, 750 milj. kr., ej bör utbetalas.

Utskottet

Försvarsministern redovisar inledningsvis varför han inte kan förorda ytterligare begränsningar av den ekonomiska ramen för *det militära försvaret*.

I partimotion 1983/84:143 (vpk) föreslås ett uttalande av riksdagen att en del av kostnaderna under 1984 för JAS-projektet, 750 milj. kr., inte bör utbetalas. Vänsterpartiet kommunisterna anser att projektet bör avbrytas med det snaraste. Motionärerna bedömer att betalningarna för projektet under budgetåret 1984/85 kommer att ligga någonstans mellan 700 och 1000 milj. kr.

Utskottet anser för sin del att försvarsministern har angett bärande skäl för att riksdagen inte bör besluta om några utgiftsbegränsande åtgärder för det militära försvaret. Motionärernas uppfattning om JAS-projektet delas inte av utskottet. Riksdagen bör avslå motionen.

Som utgiftsbegränsande åtgärder inom *civilförsvaret* anmäls regeringens avsikt att i budgetpropositionen för budgetåret 1984/85 föreslå en minskning av de bemyndiganden som begärs av civilförsvarsstyrelsen för skyddsrum med sammanlagt 272 milj. kr. Som bakgrund till en sådan minskning redovisas att de skyddsrumspaner som nu ligger till grund för byggande av skyddsrum i skyddsrumsorterna kommer att revideras. Undantag kommer då att göras från kravet på skyddsrumspaner för vissa lågriskområden. Detta kommer att leda till ett minskat behov av skyddsrum, främst i villaområden. Vidare anmäls att försvarsministern av samma skäl inte avser att föreslå regeringen att hemställa hos riksdagen att 200 milj. kr. skall lämnas i bemyndiganden på anslaget Civilförsvar: Skyddsrum på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84. Civilförsvarsstyrelsen har hemställt härom. Av proposition 1983/84: 25 (bil. 2 s. 16–17) framgår att denna avsikt har fullföljts.

I motion 1983/84: 86 (fp) hävdas att den avsedda minskningen, jämfört med civilförsvarsstyrelsens förslag om bemyndiganden för skyddsrum, ligger inom ramen för en vanlig budgetprövning av en myndighets önskemål.

Utskottet har inte något att invända mot regeringens avsikt att i budgetpropositionen föreslå en minskning av bemyndiganden för skyddsrum med 272 milj. kr. i förhållande till civilförsvarsstyrelsens förslag. Riksdagen bör kunna godkänna denna inriktning och vad som anförts beträffande bemyndiganden på tilläggsbudget I.

För *det ekonomiska försvaret* anmäls och motiveras att regeringen för budgetåret 1984/85 inte räknar med någon inlagring av gasbensin. Översty-

relsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har föreslagit att nästa budgetår skall anslås 140,7 milj. kr. för sådan lagring.

Vidare anmäls att behovet av anslagsmedel för budgetåret 1984/85 kan minskas med 4 milj. kr. inom programmet Beklädnad m. m. och 7 milj. kr. inom delprogrammet Kemiska produkter m. m. Beloppen bedöms i stället kunna användas för avsedd verksamhet genom utnyttjande av reservationer på anslag under fjärde huvudtiteln.

ÖEF genomför f. n. en betydande omstrukturering av sina beredskapslager. Vissa av de sålda varorna har ännu inte hunnit ersättas genom nyinköp. ÖEF har därför för tillfället relativt stora s. k. deponerade medel. Försvarsministern förordar att 24 milj. kr. av dessa medel för budgetåret 1984/85 omfördelas så att behovet av anslagsmedel minskas med samma belopp. I motion 86 (fp) uttalas att en sådan åtgärd innebär fondupplösning och inte besparing.

Utskottet anser sig kunna tillstyrka den inriktning av de utgiftsbegränsande åtgärderna för ekonomiskt försvar som har anmälts. Åtgärderna får prövas av riksdagen när de i senare propositioner redovisas i sitt sammanhang.

Slutligen anmäls regeringens avsikt att vidta även *andra utgiftsbegränsande åtgärder* i syfte att minska medelsbehoven för budgetåret 1984/85 med ytterligare 23 milj. kr. Fördelningen av detta belopp mellan civilförsvaret utom skyddsrum och anslag inom övriga delar av det civila totalförsvaret kommer att fastställas i det fortsatta budgetarbetet. Några åtgärder redovisas inte i denna proposition. Utskottet tillstyrker emellertid inriktningen mot en besparing med ytterligare 23 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen bör godta regeringens förslag som en inriktning för utgiftsbegränsande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Med en sådan inriktning kvarstår ändå möjligheterna att realisera vissa av de ambitionshöjningar som ingick i 1982 års försvarsbeslut. Yrkande 4 i motion 1983/84: 86 (fp) bör avslås i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1983/84:143 om kostnader för JAS-projektet,
2. att riksdagen med anledning av proposition 1983/84: 40 och med avslag på motion 1983/84: 86, yrkande 4 i denna del, godkänner den inriktning mot utgiftsbegränsande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde som föredragande statsrådet har föreslagit.

Stockholm den 29 november 1983

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Evert Hedberg (s), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Holger Bergman (s), Mats Olsson (s), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp), Inge Carlsson (s), Barbro Evermo (s) och Lennart Brunander (c).

Reservation

Begränsning av automatiska utgiftsökningar

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp) och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 2 börjar "Utskottet fäster" och slutar "avslås i denna del" bort ha följande lydelse:

Liksom försvarsministern och motionärerna anser utskottet att stabiliteten i försvarsplaneringen är mycket betydelsefull. För utskottets del står det klart att riksdagen inte bör göra några förändringar i priskompensationssystemet under löpande försvarsbeslutsperiod.

Utskottet måste konstatera att det militära försvarets ekonomi är mycket pressad och att innehållet i 1982 års försvarsbeslut nu, efter endast 18 månader, är hotat i flera avseenden. Försvarsministern betecknar själv problemen som mycket stora och uttalar att konsekvenserna för planeringen inom försvaret kommer att bli betydande. För att noggrant gå igenom problemen har försvarsministern tillsatt en parlamentarisk beredningsgrupp.

Att i detta läge tillföra en ny negativ faktor för försvarsekonomin måste bestämt avstyrkas. Den osäkerhet som tillkommer om priskompensationen skall avbrytas vid en viss inflationsnivå måste försvåra arbetet att analysera det militära försvarets ekonomiska problem och att finna vägar för en hållbar planering. Riksdagen bör inte införa en begränsning av priskompensationen för det militära försvaret och civilförsvaret. Regeringens förslag i denna del bör alltså avslås.

dels att utskottets hemställan (s. 2) bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 86, yrkande 4 i denna del, avslår regeringens förslag om begränsning av priskompensationen av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret under år 1984.

